

مشاوره به فرزندان

پودمان تدبیر در مادری

پدیده آورنگان

دکتر سیامک طرماچی

مجتبی عباسی اصل

سوده صحرایی

این محتوای درسی برای درس «مشاوره به فرزندان: پودمان تدبیر در مادری» برای دوره آموزش‌های خاص مدیریت خانواده در مقطع کارشناسی تدوین شده است.

سرشناسه

: طهماسبی، سیامک، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور

: مشاوره به فرزندان: پودمان تدبیر در مادری/پدیدآورندگان سیامک طهماسبی، مجتبی عباسی اصل، سوده صحرایی؛ ویراستار زینب محمدزاده؛ ناظران علمی سیدصاحب سادات حسینی... و دیگران.

مشخصات نشر

: تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری

: [۲۲۴] ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی): ۲۹×۲۲ س.م.

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۱۹-۳۶-۳

وضعیت فهرست نویسی

: فیا

یادداشت

: ناظران علمی: سیدصاحب سادات حسینی، محمدعلی صنعتی نجار، ماشاء... واشقانی فراهانی، عبدالرضا مجدالدین، محمدهادی تدین...

یادداشت

: واژه نامه.

یادداشت

: کتابنامه: ص. [۲۲۱ - ۲۲۴].

موضوع

: مشاوره

موضوع

: مشاوره -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع

: کودکان -- مشاوره

موضوع

: والدین و کودک

شناسه افزوده

: عباسی اصل، مجتبی، ۱۳۷۱ -

شناسه افزوده

: صحرایی، سوده، ۱۳۵۶ -

شناسه افزوده

: محمدزاده، زینب، ویراستار

شناسه افزوده

: سادات حسینی، سیدصاحب، ۱۳۳۱ - ناظر

شناسه افزوده

: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران

رده بندی کنگره

: ۱۳۹۴ - ۳۷/۵۵ - BF

رده بندی دیویی

: ۱۵۸/۳

شماره کتابشناسی ملی

: ۳۹۰۸۵۱۷

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان: مشاوره به فرزندان: پودمان تدبیر در مادری

مؤلفین: دکتر سیامک طهماسبی، مجتبی عباسی اصل، سوده صحرایی

ویراستار: زینب محمدزاده

ناظران علمی - فنی: سید صاحب سادات حسینی، محمدعلی صنعتی نجار، ماشاء... واشقانی فراهانی، عبدالرضا مجدالدین، محمدهادی

تدین، حامد فرساد، زهرا آب جام، ملیحه خان بیکی، فهیمه فلاح، اکرم رزم، زینب محمدزاده، علیرضا عزیزی، حمید جعفری، پژمان

گرامی و علی هاوشکی

تنظیم و صفحه آرا: زینب السادات دیوبین

طراح جلد: بهاره الیاسی

ناشر: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران

چاپخانه: مؤسسه فرهنگی نشاط

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۴

قیمت: ۱۰۵۰۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۱۹-۳۶-۳

انتشار این کتاب فقط با اختیار و مجوز مرکز آموزش های عالی آزاد و آموزش های خاص دانشگاه جامع علمی کاربردی انجام می شود.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

نشانی: تهران، میدان فلسطین، خیابان ایتالیا، مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، پلاک ۱

تلفن: ۶۰ - ۸۸۹۹۳۹۵۹ - ۸۸۹۵۴۰۰۷ دورنگار: کد پستی: ۴۴۹۹۳ - ۱۴۱۶۶

وبسایت: www.helal-uast.ac.ir

پست الکترونیکی: info@helal-uast.ac.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل اول: اصول، اهداف و تعاریف مشاوره و راهنمایی.....	۱۱
هدف کلی.....	۱۴
مفاهیم اولیه (تعاریف و اصول).....	۱۵
ویژگی‌های رابطه مشورتی.....	۱۸
کاربرد مهارت‌های مشاوره در زندگی روزمره.....	۱۹
خلاصه فصل.....	۲۱
خودآزمایی.....	۲۲
فصل دوم: ضرورت مشاوره در اسلام و ویژگی‌های مشاور در اسلام.....	۲۳
هدف کلی.....	۲۴
مشورت در اسلام.....	۲۵
ویژگی‌های مشاور در اسلام.....	۲۸
نمونه‌هایی از روایات و قرآن.....	۳۰
خودآزمایی.....	۳۳
فصل سوم: الزامات مشاوره به فرزندان.....	۳۵
هدف کلی.....	۳۶
شناخت مسائل و شرایط فرزند.....	۳۷
کودک و وجود فکری او.....	۳۸
کودک و دنیای اجتماعی او.....	۴۲
جلب اعتماد فرزند.....	۴۴
همدلی و نقش آن در ایجاد ارتباط.....	۴۷
مراحل تحول همدلی.....	۴۸
گام‌های لازم والدین برای آموزش همدلی.....	۴۸
تأثیر والدین روی حرمت خود کودک.....	۵۱
وجوه حرمت خود پایین.....	۵۲
روش‌های ارتقاء حرمت خود.....	۵۲
خلاصه فصل.....	۵۶
خودآزمایی.....	۵۷
فصل چهارم: محورهای ارتباطی عمده بین مشورت دهنده و مشورت گیرنده.....	۵۹
هدف کلی.....	۶۰

محورهای عمده ارتباطی بین مشاور و مخاطب.....	۶۲
رشد اجتماعی.....	۶۲
رشد عاطفی.....	۶۳
رشد اخلاقی.....	۶۴
مکانیزم‌های تأثیر والدین بر تحول اخلاقی (ویژگی‌های اخلاقی).....	۷۰
موانع ارتباطی بین والدین و فرزندان.....	۷۳
خلاصه فصل.....	۷۷
خودآزمایی.....	۷۸
فصل پنجم: فنون راهنمایی و مشاوره.....	۷۹
هدف کلی.....	۸۰
فنون راهنمایی و مشاوره برای پدران و مادران.....	۸۱
خلاصه فصل.....	۹۴
خودآزمایی.....	۹۵
فصل ششم: روش‌های برخورد با مشکلات رفتاری در اسلام.....	۹۷
هدف کلی.....	۹۸
مروری بر شیوه‌های درمانی کودکان.....	۱۰۰
تغییر و اصلاح رفتار از دیدگاه اسلام.....	۱۰۱
روش‌های سازنده اخلاق در اسلام.....	۱۰۳
روش‌های بازسازی اخلاق.....	۱۱۰
خلاصه فصل.....	۱۱۳
خودآزمایی.....	۱۱۴
فصل هفتم: استفاده از تکنیک برای شناخت وضع عاطفی فرزندان.....	۱۱۵
هدف کلی.....	۱۱۶
نقاشی.....	۱۱۷
آزمون آدمک گودایناف.....	۱۱۹
آزمون خانه - درخت - آدم (HTP).....	۱۱۹
مصاحبه.....	۱۲۱
پرسشنامه.....	۱۲۲
شرح حال نویسی.....	۱۲۲
واقع‌نگاری.....	۱۲۳
خلاصه فصل.....	۱۲۵
خودآزمایی.....	۱۲۶

۱۲۷	فصل هشتم: استفاده از آزمون‌ها در شناخت فرزندان
۱۲۸	اهداف کلی
۱۲۹	آزمون‌های ذهنی
۱۳۰	آزمون بینه - سیمون (۱۹۰۵)
۱۳۰	مقیاس‌های هوش و کسلر (مارنات، ۲۰۰۳)
۱۳۱	آزمون مازهای پرتئوس
۱۳۲	آزمون ریون رنگی
۱۳۳	آزمون‌های جسمی
۱۳۳	کنترل کودک از نظر قد
۱۳۳	وضع جسمی در نوباوگی (دو سال اول زندگی)
۱۳۴	وضع جسمی اوایل کودکی (۲ تا ۶ سالگی)
۱۳۵	وضع جسمی اواسط کودکی (۶ تا ۱۱ سالگی)
۱۳۶	ارزیابی عاطفه
۱۳۶	آزمون سیاهه رفتاری کودک CBCL
۱۳۶	پرسشنامه توانایی‌ها و مشکلات (SDQ)
۱۳۷	ارزیابی اجتماعی
۱۳۷	آزمون رشد اجتماعی واینلند
۱۳۹	خلاصه فصل
۱۴۰	خودآزمایی
۱۴۱	فصل نهم: حقوق و وظایف مشورت دهنده و مشورت گیرنده
۱۴۲	هدف کلی
۱۴۳	وظایف مشاور از دیدگاه روایات و قرآن
۱۴۹	خلاصه فصل
۱۵۰	خود آزمایی
۱۵۱	فصل دهم: رعایت حقوق خانوادگی و تأثیر آن در پذیرش والدین به عنوان مشاور
۱۵۳	حق پدر و مادر
۱۵۳	وظیفه فرزند
۱۵۴	حق فرزند
۱۵۴	آغاز تربیت کودک
۱۵۴	رفتار با کودک
۱۵۷	حق همسر
۱۵۷	روابط زوجین

۱۵۷	خانه، محیط تفاهم و همکاری
۱۵۸	خلاصه فصل
۱۵۹	خودآزمایی
۱۶۱	پیوست
۱۶۲	پیوست ۱
۱۷۰	پیوست شماره ۲
۲۰۷	پیوست ۳
۲۱۲	پیوست شماره ۴
۲۱۹	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۲۲۱	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

از آنجایی که ارتقای کمی و کیفی نظام آموزش‌های علمی- کاربردی و اعتلای امر آموزش و پژوهش به عنوان یکی از راهبردهای اصلی آموزش عالی در توسعه کشور تبیین شده است، دانشگاه با هدف اصلاح هرم شغلی و تربیت نیروی انسانی ماهر در بخش‌های مختلف تأسیس گردیده است.

این دانشگاه با توجه به رسالت خود، مبنی بر آموزش و پژوهش در مرزهای فناوری و ایجاد اشتغال و همچنین به دلیل تفاوت ماهوی با آموزش‌های رایج دانشگاهی و بومی کردن دانش‌های منطقه‌ای، به منابع آموزشی در رشته‌های خاص نیاز مبرم دارد، لذا تألیف و انتشار جزوات و کتب درسی تخصصی رشته‌های مختلف در دستور کار قرار گرفته است. انجام این امر در چنین سطح گسترده‌ای، کاری بس بزرگ و دشوار است که اراده و همتی بزرگ می‌طلبد.

مرکز آموزش‌های عالی آزاد و خاص دانشگاه جامع علمی- کاربردی با استعانت از خداوند بزرگ، همت و همکاری استادان، مؤلفان، دست‌اندرکاران، امیدوار است صاحب‌نظران و مدرسان در راستای حفظ، صیانت و توسعه نظام آموزش‌های علمی- کاربردی با پیشنهاد‌های سازنده خود ما را در ارتقای کیفیت علمی این جزوات و کتب، یاری دهند.

در اینجا لازم است از ریاست محترم دانشگاه، جناب آقای دکتر محمد اخباری؛ معاونت آموزش، جناب آقای دکتر یدالله مهرعلی‌زاده؛ رئیس مرکز آموزش‌های عالی آزاد و آموزش‌های خاص، جناب آقای مهندس علی معصومیان؛ اعضای محترم کمیته برنامه‌ریزی، جناب آقای محمدی و انتشارات متشکل از رئیس کمیته، جناب آقای دکتر سید صاحب سادات حسینی؛ دبیر کمیته، جناب آقای محمدعلی صنعتی و سایر اعضا، آقایان دکتر هادی تدین و دکتر ماشاءالله واشقانی فراهانی که رحمت و هدایت‌های بی‌دریغ این عزیزان نقش مهم و اساسی در شکل‌گیری و چاپ این جزوات و کتب دارد و نیز از زحمات نویسنده محترم جناب آقای دکتر سیامک طهماسبی، جناب آقای مجتبی عباسی اصل و سرکار خانم سوده صحرایی تشکر نماییم. این جزوه به عنوان منبع درسی برای درس «مشاوره به فرزندان» در اختیار مدرسان و دانشجویان قرار می‌گیرد.

کمیته برنامه‌ریزی منابع آموزشی و انتشارات مرکز آموزش‌های عالی آزاد و آموزش‌های خاص

پیشگفتار مؤلف

مشکلات روان‌شناختی مانند افسردگی و اضطراب و آسیب‌های اجتماعی مانند طلاق و خشونت در جوامع مختلف در حال افزایش است و مداخلات وسیع و مستند در جوامع ظاهراً توسعه یافته هم تا کنون نتوانسته جلوی رشد این مشکلات و آسیب‌ها را بگیرد که این ناکامی دلایل مختلف سیاسی-اقتصادی - اجتماعی- روان‌شناختی دارد و از جمله این دلایل در کشور خودمان عدم یکپارچگی و هماهنگی نهادها و سازمان‌های درگیر، عدم توجه به خصوصیات فرهنگی جمعیت مورد هدف، پیشگیری‌مدار و خانواده محور نبودن برنامه‌ها را می‌توان ذکر کرد.

از زمانی که مشاوره و روان‌درمانی تکامل علمی خود را آغاز کرد حدود یک قرن می‌گذرد و در این سیر مؤلفه‌های اثربخش زیادی کشف و تلفیق شد. در حال حاضر در مقام اجرا، به رویکردهای یکپارچه‌نگر و تلفیقی تکیه می‌شود تا رویکردهای نظری خالص؛ و از زمانی که معنویت هم به عنوان یک بعد از سلامت و شخصیت از این رسمیت شناخته شد تکنیک‌ها و تاکتیک‌های ناظر بر معنویت هم جای خود را در مشاوره باز کردند؛ ولی هر رویکردی مدعی بهبودی کامل و عدم برگشت مشکلات نیست که شاید یکی از دلایل آن نامشخص بودن علت اختلالات و بیماری‌های روان‌شناختی از دیدگاه علم تجربی باشد و محدودیت‌هایی که دیدگاه علم تجربی بر شناخت و مداخله وارد می‌کند.

قرآن که آخرین کتاب آسمانی و کامل‌ترین آن‌ها برای بشر است و هدف آن هدایت به سرمنزل سعادت در دنیا و آخرت است به همراه سنت معتبره که تجسم عینی قرآن است دو منبع متقن برای انسان‌شناسی و پیشگیری از آسیب‌های مختلف است ولی تاکنون در حوزه علوم انسانی از جمله روان‌شناسی به دلایل مختلف مورد غفلت و بی‌مهری قرار گرفته‌اند. تا جایی که بعضی جاها گفتمان علم تجربی تنها راه کشف واقعیت و حقیقت انگاشته شده است. این در حالی است که دیدآوردندگان و صاحب‌نظران علم تجربی هم این گونه اظهارنظر نکرده‌اند. علم تجربی به دلیل تکیه بر مشاهده و تجربه عینی در شناخت پدیده‌هایی مانند روح و نفس و روان، محدودیت‌های جدی دارد ولی این به معنی کنار گذاشتن دستاوردهای علم تجربی نیست بلکه به معنای احتیاط در تفسیرهای برگرفته از این علم است و توجه به سایر مبادی کسب معرفت از جمله نقل، عقل و شهود.

در این کتاب سعی شده است با توجه به سرفصل‌های مصوب درس مشاوره به فرزندان، تلفیقی از مطالب دینی مستند و یافته‌های مکرر علم تجربی برای دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز ارائه شود تا زمینه را برای مشاوره به فرزندان و پیشگیری از اختلالات و آسیب‌های مختلف فراهم نماید. در بعضی از سرفصل‌ها به حسب وجود منابع جامع‌تر و کامل‌تر یا اختصاصی‌تر از علم تجربی یا متون دینی بیشتر استفاده شده است؛ مثلاً در بخش مربوط به رشد و آزمون علم تجربی روان‌شناسی مطالب اختصاصی‌تری را ارائه می‌نماید ولی در بخش حقوق متون دینی دیدگاه وسیع‌تر و جامع‌تری را ارائه می‌کنند.

مطالب در بعضی از فصل‌ها با هم همپوشی دارد که دلیل آن تلاش مؤلفین برای آوردن مطلب برای همه سرفصل‌ها بود که بعضی از این سرفصل‌ها شباهت ماهوی با هم دارند. امیدواریم که در آینده با ارائه نظرات شما دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز ادغام و یکپارچگی بیشتری صورت گیرد.

دکتر سیامک طهماسبی

عضو هیأت علمی گروه رشد و پرورش کودکان پیش‌دبستانی

دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

www.ketab.ir